

др Бранко Морант,
ванредни професор Правног факултета у Бања Луци

О РАЧУНАЊУ ВРЕМЕНА У ОБЛИГАЦИОНОМ ПРАВУ

У раду се покушава провјерити хипотеза по којој у примјени члана 77. Закона о облигационим односима једино извјесно опстаје правило по којем ће се рокови одређени у недељама, мјесецима или годинама рачунати тако да завршни рок увијек буде последњи дан тога мјесеца. То због тога што се почетак и завршетак рока не могу поклапати по имену и броју како то прописује ЗОО.

Кључне речи: *Рок - Рачунање рокова. - Компутација. - Грађанско-правни однос*

У закону о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и "Службени лист СРЈ" бр. 31/93) у Првом делу, Глави II, Одељку 1, Одсеку 1 и Пододсеку VIII, Рок - налазе се одредбе ставова (1) и (2) члана 77, на које ћемо се овом приликом осврнути. Најпре ћемо цитирати наведене ставове члана 77. ЗОО, како би читалац могао пратити наше излагање:

"(1) Рок одређен у данима почиње тећи првог дана *после догађаја* од кога се рок рачуна, а завршава се истеком последњег дана рока.

(2) Рок одређен у недељама, месецима или годинама завршава се оног дана који се *по имену и броју* поклапа се даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече, а ако таквог дана нема у последњем месецу, крај рока пада на последњи дан тога месеца".

Под рачунањем времена у облигационом праву подразумијева се рок. Рок је, према уобичајеном дефинисању, "у уговору одређено вријеме за које странке вежу почетак или престанак учинка уговора. Од рока зависи доспијеће права и обавеза из уговора. За разлику од увјета за који је неизвјесно хоће ли наступити, за рок је увијек извјесно да ће наступити (1)". Да ли ова дефиниција у потпуности одражава нормативну стварност ЗОО? Заправо, можемо се сложити са констатацијом да је за рок увијек извјесно да ће наступити, али, чини нам се да према цитираној одредби ЗОО, става (2) члана 77, није извјесно када ће рок наступити. Према нашој хипотези једино је извјесно да ће се у сваком

(1) др Борис Визнер, *Коментар закона о обвезним односима*, стр. 41.

случају морати примјењивати допунско правило из ове одредбе које би требало само изузетно примјенити, а које гласи: "... а ако таквог дана нема у последњем месецу, крај рока пада на последњи дан тог месеца". Да би ову хипотезу потврдили или одбацили послужићемо се ставовима из Коментарара ЗОО (2). У Коментару се истиче да је у ЗОО усвојено да се вријеме рачуна по календару, и то по календарским јединицама (дани, недеље, мјесеци). Даље се истиче да се рокови дијеле на: строге (императивне), диспозитивне и одређене од стране субјеката. Као императивне Коментар издваја преклузивне рокове и рокове застарјелости. Диспозитивни су рокови одређени диспозитивном правном нормом и примјењују се уколико странке нису другачије одредиле за конкретни случај. И, најзад, "уговорени рокови" могу бити одређени од странака, али и не морају. Према нашем мишљењу одредба члан 77. има карактер опште одредбе и примјењује се на све наведене врсте рокова систематизоване према субјекту који их поставља. Најмање недоумица око примене ове одредбе могу постићи само уговорне странке прецизним уговарањем својих терминских питања. То значи да у уговору означе да уговор ступа на снагу 1.VIII 1990. године, а престаје да важи 30.VIII 1990. године. Аналогно овом примјеру, примјену одредбе ЗОО о рачунању рокова може избјећи и посебни законодавац прецизним одређивањем рока у законској одредби неког *lex specialis*. Међутим, уколико странке одреде само почетак рока, а не прецизирају завршетак рока, на њихов однос мораће се примјенити одредба члана 77. ЗОО. Потпуности ради желимо истаћи да се почетак рока различито одређује у зависности од тога да ли се рок утврђује у данима (став (1) члана 77. ЗОО) или се рок одређује у недељама, мјесецима или годинама (став (2) члана 77. ЗОО). Рок одређен у данима почиње тећи "другог дана", тј. "првог дана после догађаја од кога се рок рачуна". А рок одређен у недељама, мјесецима или годинама почиње тећи "првог дана", јер се дан завршетка рока "по имену и броју поклапа са даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече...". Према томе дан почетка рока треба да се поклапа са даном завршетка рока "по имену и броју" с тим што ће неминовно пасти у неку будућу недељу, мјесец и(или) годину. Да ли је то, због календарског рачунања времена, односно структуре календара, увијек и уопште могуће? Примјери које аутори коментарара у поменутом Коментару ЗОО (види фусноту 1) дају показују да то није могуће. Тако Визнер (3) за рок одређен у недељама даје примјер: "Ако је за предају робе одређен рок од два тједна, а уговор је склопљен у уторак 12. рујна, рок ће се завршити у уторак 26. рујна". Из овог примјера видимо да се почетак и завршетак рока поклапају "по имену", јер и почетак и завршетак рока падају у "уторак", али се не поклапају по броју, јер је почетак рока 12., а завршетак рока је 26.

У Коментару ЗОО (види фусноту 2) на стр. 227. даје се слиједећи примјер: "Нпр. ако је одређено да важност уговора почиње да тече две недеље (месеца или године) од дана потписа уговора, а он је потписан у уторак 5. јануара 1978. године, тада важност уговора почиње тећи од

(2) Коментар Закона о облигационим односима 1, "Савремена администрација", 1980, стр. 226 и 227.

(3) др Борис Визнер, *op. cit.*, стр. 42.

уторка у трећој недељи месеца јануара (6. марта 1978. односно 6. јануара 1980. године). Понедељак треће недеље јануара 1978. године (5. март 1978. године односно 5. јануар 1980. године) биће последњи дан означеног рока. Уколико таквог дана односно броја нема у последњем месецу (нпр. 31), сматра се да крај рока пада на последњи дан тог месеца (30. дан у том месецу)”.

Ово тумачење одговара, можда, духу закона, ако под духом закона подразумевамо устаљену и укоренењу правну праксу. Међутим, овако тумачење одступа од слова закона који тражи да се завршетак рока по имену и броју поклапа са даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече. Ову законску досљедност исправљају неки коментатори ЗОО (4) на слиједећи начин: ”Рок одређен у недељама, месецима или годинама, завршава се истеком оног дана, који, у последњем месецу, *својим датумом* (подвукао Б.М.) одговара дану закључења уговора, односно дану када се десио догађај од кога се рачуна рок”. Ова интервенција коментатора је исправна, заправо, једино могућа, иако не одражава вјерно законски текст, пошто од њега свјесно одступа. Можемо је схватити само као индиректну критику законског текста *de lege lata*, и позив да се он на уобичајени начин измијени у предложеном смислу. Могуће да се овај коментаторски захват може објаснити у свјетлу опаске о карактерологији професора позитивног права коју је духовито изнео пок. професор Бартош, и која гласи: ”Професори позитивног права у великој мери иду испред законодавства и излажу својим студентима и читаоцима као право оно што они заступају, оно што они желе, а не оно што стварно чини садржину позитивног система”.

Иначе, компутација, израчунавање почетка или завршетка рока, дио је материје општег дијела грађанског законика. Стога се старија правна литература, прије доношења ЗОО, о овом питању правилније изјашњавала. Тако пок. професор Војислав Спаић (5) излаже овако: ”Као посљедњи дан рока сматра се онај дан којим се математички завршава рок. Тако, на примјер, једногодишњи рок који је почео тећи 1. јануара ове године завршиће се 31. децембра ове године. Ако је рок одређен по мјесецима, онда је рок завршен оног дана посљедњег мјесеца који *својим датумом* (подвукао Б.М.) одговара дану од кога је рок почео да тече. А ако нема таквог дана у том мјесецу (29. фебруар), онда је рок завршен посљедњег дана тог мјесеца”. У том смислу излаже и професор Гамс (6): ”Ако се рачуна на недеље или месеце, последњи дан је онај који по ознаци одговара дану објављене правне радње. Нпр. 3 месеца од 10. јануара протичу закључно са 10. априлом. Разне дужине месеца не играју улогу”. И професор Гамс под ”ознаком” почетка и завршетка рока подразумејева ”број дана”, а не и ”име дана” како то чини ЗОО у проматраној одредби.

Према томе, треба закључити да законодавац приликом будућег мијењања и допуњавања ЗОО треба да одредбу става (2) члана 77. замијени слиједећим текстом:

(4) *Коментар Закона о облигационим односима*, Књига прва, Културни центар - Горњи Милановац, Правни факултет - Крагујевац, стр. 303.

(5) Проф. др Војислав Спаић, *Грађанско право*, Сарајево, 1971, стр. 299.

(6) Проф. др Андрија Гамс, *Увод у грађанско право*, Београд, 1977, стр. 187.

(2) Рок одређен у недељама, месецима или годинама почиње тећи првог дана после догађаја од кога се рок рачуна, а завршава се оног дана који се по броју поклапа са даном од кога рок почиње да тече, а ако таквог дана нема у последњем месецу крај рока пада на последњи дан тог месеца.

Ово предлажемо због тога што се у овој материји неради о статусним односима и статусним роковима какви су они када се рачунају године старости и када се, по природи ствари, урачунава дан од кога рок почиње тећи. Како о томе просуђује професор Гамс тако исто и професор Спаић на већ цитираном мјесту о томе каже овако: "Опште је усвојено да се као први дан рока сматра идући дан, те се и завршни дан помиче тако да се рок завршава истеком тог последњег дана. Изузетно, се дан рођења увијек рачуна као први дан при израчунавању доба живота неког лица ради установљења његове пунолетности. Зато се у матичне књиге рођених уписује не само дан, мјесец и година, већ и час рођења дјетета (чл. 4 ЗМК)".

Према томе, у грађанском праву, за потребе регулисања компутације времена од значаја за грађанскоправне односе настале предузетим правним радњама и правним пословима, примјерена је цивилна компутација у којој ће се дан почетка рока сматрати "други дан" - заправо, први дан након дана предузете правне радње или закључења посла и то тако да се дан закључења посла као "данашњи дан" или "први дан" не рачуна. Тиме би се избјегла неуједначеност између почетног дана рачунања рока одређеног у данима и почетног дана рока одређеног у недељама, мјесецима и годинама. Тиме би се уједначило различито уређење у важећем тексту ЗОО, за које нема оправдања.

(Примљено 20. августа 1995)

Dr. Branko Morait

Associate Professor of the Faculty of Law in Banja Luka

TIME COMPUTING IN THE LAW OF OBLIGATIONS

Summary

The issue of time computing is treated in the present article on the basis of the positive law, i.e. of the solution accepted in the Law on Obligation Relations (Torts and Contracts Law), namely *de lege lata*. Particularly controversial are the issue of computing the time-limits determined by that Law in terms of weeks, months or years, and the one concerning the beginning of a time-limit, which varies where time-limits are to be determined in days and, as the case may be, in weeks, months or years. In spite of the relatively long duration of the Law on Obligation Relations, these issues are making difficulties in practice. Namely, the application of corresponding provision according to which computing of time-limits in case they are determined in terms of weeks, months or years, should understand that the initial day and the final day of the time-limit should coincide by their name and number. In case of dispute, practically, one should always apply a supplementary rule (which is an exception) according to which, since there is no final time-limit which

would coincide in terms of name and number with the initial time-limit, the final time-limit would, as a rule (and not exceptionally) always be the last day of the relevant month. Obviously, such an interpretation of the controversial rule favours the debtor who, in accordance with the law itself, and frequently without his will, acquires the right to carry out the act representing his duty on the last day of the month. *De lege ferenda*, the author proposes that this provision be altered, so that the initial and the final time-limit should coincide only in their number, and not any more in their name and number. In addition, the suggestion is submitted that the first day marking the beginning of the time-limit should be the day following the day of the event, legal act, or legal transaction.

Key words: *Time-limit. - Computation of time-limits. - Civil-law relation.*

Branko Morait
professeur adjoint à la Faculté de droit de Banja Luka

SUR LA CALCUL DE LA DUREE EN DROIT DES OBLIGATIONS

Résumé

L'auteur expose le problème du calcul de la durée ainsi qu'il est réglé et résolu par la Loi en vigueur sur les rapports d'obligation, de lege lata. Il attire tout particulièrement l'attention sur le calcul des délais fixés en semaines, en mois ou en années et sur le problème du début du délai qui est résolu d'une façon dans les cas où les délais sont fixés en jours et d'une autre façon dans les cas où les délais sont fixés en semaines, en mois ou en années. Malgré la relative longévité de cette Loi, ces questions attirent toujours l'attention et soulèvent des dilemmes. Le calcul des délais, lorsqu'ils sont fixés en semaines, en mois ou en années, de sorte que le jour initial et le jour final du délai coïncident en nom et en nombre suscite, d'après nous, des problèmes d'application. Dans la pratique on devrait, toujours, en cas de litige, appliquer une règle supplémentaire (qui est une exception) selon laquelle, étant donné qu'il n'existe pas de délai final coïncidant, par le nom et le nombre, avec le début du délai, le délai final devrait être, en principe (et non pas exceptionnellement) le dernier jour du mois en cours. Une telle interprétation de cette règle litigieuse va bien entendu en faveur du débiteur qui, par la force et la volonté de la loi, et très souvent contre cette dernière, acquiert le droit d'exécuter l'action due le dernier jour du mois. Pour cela nous proposons, de lege ferenda, un changement de cette disposition afin que le début et la fin du délai coïncident seulement en nombre, et non plus en nom et en nombre. Outre cela nous proposons de prendre comme début du délai le jour qui suit l'événement, l'acte juridique ou l'opération.

Mots clés: *Délai. - Calcul des délais. - Computation du délai. - Rapport de droit civil.*